

12 No'lu Genel Yorum:

YETERLİ BESLENME HAKKI

(Sözleşme, Madde 11)

Yirminci Oturum (1999)

Giriş ve Temel Önermeler

1. Bir insan hakkı olarak yeterli beslenme hakkı uluslararası hukukta çeşitli belgelerle tanınmıştır. Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi bu hakkı diğer sözleşmelerin ele aldığından daha kapsamlı bir biçimde ele almaktadır. Sözleşmenin 11. Maddesinin 1. Paragrafına göre, sözleşmeye taraf olan Devletler “herkese, kendisi ve ailesi için yeterli bir yaşam standardına sahip olma sağlar. Bu standart, yeterli beslenmeyi, giyinmeyi, barınmayı ve yaşama koşullarının sürekli olarak geliştirilmesini de içerir”; 11. Maddenin 2. Paragrafına göre de sözleşmeye taraf Devletler, “açlıktan kurtulmanın herkes için temel bir hak olduğunu” ve bu hakkı sağlamak için derhal ve acil adımların atılması gerekebileceğini de kabul eder. Yeterli beslenme hakkı diğer bütün haklardan yararlanılması açısından temel öneme sahiptir. Bu hak herkes için geçerlidir; bu nedenle 11. Maddenin 1. Paragrafında yer alan “kendisi ve ailesi” ibaresi, bu hakkın bireylere veya aile reisinin kadın olduğu hanelere uygulanabilirliğini hiçbir şekilde sınırlamaz.

2. Komite 1979 yılından bu yana taraf Devletlerin raporlarının incelenmesi yoluyla yeterli beslenme hakkıyla ilgili olarak önemli miktarda bilgi birikimine sahip olmuştur. Komite, yeterli beslenme hakkıyla ilgili raporlama rehberlerinin mevcut olmasına rağmen, taraf olan sadece birkaç Devletin, Komitenin bu hakla ilgili olarak ülkelerde mevcut durumu belirlemesine ve bu hakkın gerçekleştirilmesinin önündeki engelleri saptamasına olanak verecek yeterli ve doğru bilgiyi sağladığına dikkat çekmiştir. Bu genel yorum, Komitenin yeterli beslenme hakkıyla ilgili olarak önemli olduğunu düşündüğü bazı ilkesel konuları belirlemeyi amaçlamaktadır. Üye Devletlerin 1996 yılı Dünya Gıda Zirvesinde Sözleşmenin 11. Maddesinde beslenmeyle ilgili hakların daha iyi tanımlanmasını istemesi ve Komiteden, Sözleşmenin 11. Maddesinde belirtilen özel tedbirlerin uygulanmasının izlenmesinde Zirve Eylem Planına özellikle dikkat edilmesinin talep edilmiş olması bu genel yorumun hazırlanmasını tetiklemiştir.

3. Bu taleplere karşılık olarak Komite, İnsan Hakları Komisyonu ve Ayrımcılığın Önlenmesi ve Azınlıkların Korunması Alt-Komisyonunun bir insan hakkı olarak yeterli beslenme hakkına dair ilgili rapor ve belgelerini gözden geçirmiş; uluslararası hükümet-dışı kuruluşlar tarafından hazırlanmış olan yeterli beslenme hakkı üzerine taslak uluslararası davranış kurallarını dikkate alarak 1997 yılında yedinci oturumunda bir günü bu konuda genel tartışmaya ayırmış; Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Ofisi (OHCHR) tarafından Aralık 1997'de Cenevre'de, Kasım 1998'de Roma'da BM Gıda ve Tarım Örgütüyle ortak biçimde insan hakkı olarak yeterli beslenme hakkı konusunda düzenlenmiş olan iki istişare toplantısına katılmış ve bu toplantılar sonucu hazırlanan nihai raporları dikkate almıştır. Nisan 1999'da Komite, Birleşmiş Milletler Birleşmiş Milletler Koordinasyon Yürütme Komitesi/Beslenme Alt Komisyonu tarafından Cenevre'de 26. oturumunda düzenlenen ve Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Ofisinin (OHCHR) ev sahipliğini yaptığı “Besin ve beslenme politikaları ve programlarına yönelik bir insan hakları yaklaşımının esası ve politikası” sempozyumuna katılmıştır.

4. Komite, yeterli beslenme hakkının doğuştan var olan insanlık onuruna ayrılmaz bir biçimde bağlı olduğunu ve İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinde belirtildiği gibi diğer insan haklarının yerine getirilmesi için elzem olduğunu kabul eder. Gerek ulusal gerekse uluslararası düzeylerde, yoksulluğun ortadan kaldırılması ve insan haklarının tümünün herkes için yerine getirilmesine yönelik olarak uygun ekonomik, çevresel ve sosyal politikaların kabulünü gerektiren sosyal adaletten de ayrı düşünülemez.

5. Uluslararası toplulukların, yeterli beslenme hakkına tam olarak saygı gösterilmesinin önemini sık sık tekrar teyit etmesi gerçeğine rağmen Sözleşmenin 11. Maddesinin 1. Paragrafında ortaya konan standartlar ile dünyanın çoğu kısmında hakim olan durum arasında rahatsız edici uçurum hâlâ mevcuttur. Dünyada genelinde, çoğunlukla gelişmekte olan ülkelerde, 840 milyondan fazla insan kronik açlık çekmektedir; milyonlarca insan doğal felaketler sonucu açlıkla karşı karşıyadır, bazı bölgelerde iç çekişme ve iç savaş olayları ve besinin politik bir silah olarak kullanılması artmaktadır. Komite, özellikle gelişmekte olan ülkelerde açlık ve yetersiz beslenme sorunlarının akut bir halde

olduğunu gözlememesinin yanı sıra, kötü beslenme, yetersiz beslenme ile yeterli beslenme ve açlığa maruz kalmama haklarıyla ilgili diğer sorunların ekonomik açıdan en gelişmiş bazı ülkelerde de mevcut olduğunu gözlemlemektedir. Temel olarak, açlık ve yetersiz beslenme sorununun kökü besinin yokluğu değil, dünya nüfusunun büyük kısmının yoksulluk nedeniyle mevcut besine erişim olanağının olmamasıdır.

11. Maddenin 1 ve 2. Paragrafların Normatif İçeriği

6. Yeterli beslenme hakkı, tek başına veya topluluk içinde her erkek, kadın ve çocuğun fiziki ve ekonomik açıdan yeterli besine her zaman için erişimi söz konusuysa veya bunları satın alması için gerekli olan araçlara sahip olması söz konusuysa gerçekleşir. Bu nedenle, *yeterli beslenme hakkı*, bunu asgari düzeyde kalori, protein ve diğer spesifik gıda paketiyle eşit gören dar veya sınırlandırılmış bir anlamda yorumlanmamalıdır. *Yeterli beslenme hakkı* giderek artan bir biçimde gerçekleştirilmelidir. Ancak, Sözleşmenin 11. Maddesinin 2. Paragrafında belirtildiği üzere, Devletlerin, doğal veya diğer felaketler zamanlarında bile, açlığı azaltmak ve ortadan kaldırmak için gerekli tedbirleri almaya yönelik esas yükümlülükleri vardır.

Besine ulaşım ve erişimin yeterliliği ve sürdürülebilirliği

7. Yeterlilik kavramı, Sözleşmenin 11. Maddesinin amaçlarına göre, erişilebilir olan belirli besin veya gıdaların belirli koşullar altında en uygun olan olup olmadıklarını belirlerken dikkate alınması gereken bir dizi faktörün altının çizilmesine hizmet etmektedir. Besinin hem mevcut hem de gelecek nesiller için erişilebilir olmasına işaret eden *sürdürülebilirlik* nosyonu, yeterli besin veya besin *güvenliği* nosyonu ile içsel olarak bağlantılıdır. “Yeterlilik” kavramının tam anlamı büyük bir ölçüde hakim sosyal, ekonomik, kültürel, iklimsel, ekolojik ve diğer koşullar tarafından belirlenmişken, “sürdürülebilirlik” kavramı uzun vadeli mevcudiyet ve erişilebilirlik nosyonlarını içine alır.

8. Komite yeterli beslenme hakkının esas içeriğinin şu anlama geldiğini düşünmektedir:

Kişilerin beslenme ihtiyaçlarını karşılamaya yeterli, zararlı maddeler içermeyen ve belirli bir kültür için kabul edilebilir nitelik ve nicelikte olan besinin mevcudiyeti;

Bu tür besinlere sürdürülebilir yollardan ve diğer insan haklarının gerçekleştirilmesiyle çelişmeyecek bir şekilde erişim.

9. *Beslenme ihtiyaçları*, beslenmenin bir bütün olarak, cinsiyet ve mesleğe göre ve yaşam döngüsünün bütün evrelerinde insanın psikolojik ihtiyaçları ile uyum içinde olan fiziksel ve zihinsel büyüme, gelişim ve koruma, ve fiziksel aktivite için gerekli olan besinlerin bir karışımını içermesi anlamına gelir. Bu nedenle, besin kaynaklarına ulaşılabilirlik ve erişimdeki değişikliklerin minimumda beslenme kompozisyonunu ve alımını olumsuz bir biçimde etkilememesini sağlarken, besin çeşitliliğini ve uygun tüketim ve emzirmek de dahil olmak üzere besleme alışkanlıklarını korumak, benimsemek veya güçlendirmek için önlemlerin alınması gerekli olabilir.

10. *Zararlı maddeler içermeme* besin güvenliği ve gıda maddelerinin, besin yapısını değiştirme ve/veya kötü çevresel hijyen veya besin zincirinin farklı aşamalarındaki uygun olmayan işlemler yoluyla bozulmasını ve kirletilmesini engellemek için hem kamusal hem de özel araçlarla bir dizi koruyucu önlemler için şartları ortaya koyar; doğal olarak oluşan toksinleri belirlemek ve engellemek veya ortadan kaldırmak için de çaba harcanmalıdır.

11. *Kültürel kabul edilebilirlik veya tüketici kabul edilebilirliği* besin ve besin tüketimiyle ilişkilendirilmiş olan besin temelli olmayan değerlere dair algıyı ve erişilebilir besin tedarikinin doğası ile ilgili olarak bilgi sahibi tüketici kaygılarını mümkün olduğunca dikkate alma ihtiyacına işaret eder.

12. *Mevcudiyet*, birini ya doğrudan üretken toprak veya diğer doğal kaynaklardan besleme olasılığına veya besini üretildiği yerden taleplere uygun olarak ihtiyaç duyulduğu yere taşıyabilecek iyi işleyen bir dağıtım, işleme ve pazar sistemi olasılıklarına karşılık gelmektedir.

13. *Erişilebilirlik*, hem ekonomik hem de fiziksel erişilebilirliği kapsar:

Ekonomik erişilebilirlik, yeterli beslenme için besinin edilmesiyle ilişkili kişi ya da hanenin karşılaması gereken maliyetin, diğer temel ihtiyaçların elde edilmesini veya karşılanmasını tehdit etmeyecek veya tehlikeye düşürmeyecek bir düzeyde olması gerektiğine işaret eder. Ekonomik erişilebilirlik, insanların, aracılığıyla yiyeceklerini satın aldıkları herhangi bir edinme biçimine veya yetkinliğe karşılık gelir ve yeterli beslenme hakkını kullanmak için ne denli tatmin edici olduğunun bir göstergesidir. Evsiz kişiler

gibi toplumsal risk altında olan insanlar ve nüfusun özellikle yoksullaşmış diğer kesiminin özel programlar aracılığıyla gözetilmeye ihtiyaçları olabilir.

Fiziksel erişilebilirlik, yeterli besinin, bebekler ve küçük çocuklar, yaşlılar, fiziksel engelliler, kalıcı tıbbi sorunları olan ölümcül derecede hasta kişiler gibi fiziksel açıdan savunmasız kişiler ve de zihinsel açıdan hasta kişiler dahil olmak üzere herkes için erişilir olması gerektiğine karşılık gelir. Doğal afet kurbanları, felakete açık alanlarda yaşayanlar ve özel olarak dezavantajlı diğer gruplar özel ilgiye ve bazen besine erişim konusunda öncelikli olarak düşünölmeye ihtiyaçları olabilir. Özel bir savunmasızlık da atalarının topraklarına erişimleri tehdit altında olabilen birçok yerli nüfus gruplarıdır.

Yükümlölükler ve İhlaller

14. Taraf Devletlerin yasal yükümlölüklerinin niteliği, Sözleşmenin 2. Maddesinde belirtilmiş ve Komitenin 3 No'lu (1990) genel yorumunda ele alınmıştır. Temel yükümlölük, yeterli beslenme hakkının tam olarak gerçekleştirilmesine *giderek artan bir şekilde* ulaşmak için gerekli tedbirleri almaktır. Bu yükümlölük, hedefe doğru mümkün olduğunca hızlı hareket edilmesi yükümlölüğünü doğurmaktadır. Her Devlet, açlığa maruz kalmamalarını sağlamak için yargı alanı dahilindeki herkesin yeterli, gıdasal açıdan uygun ve güvenilir olan gerekli asgari besine erişimini sağlamakla yükümlüdür.

15. Diğer insan hakları gibi yeterli beslenme hakkı da taraf Devletlere üç tipte veya üç düzeyde yükümlölük yükler: *saygı duyma [riayet etme], koruma ve yerine getirme* yükümlölüğü. Sırasıyla, *yerine getirme* yükümlölüğü hem *kolaylaştırmaya* hem de *sağlamaya* yönelik bir yükümlölükleri içine alır.¹ Yeterli besin için var olan erişime *saygı duyma* yükümlölüğü taraf Devletlerin bu tür erişimlerin engellenmesiyle sonuçlanacak herhangi bir tedbiri almamasını gerektirir. Koruma yükümlölüğü, ticari kuruluşların veya kişilerin insanları yeterli besine erişimden mahrum etmemelerini sağlamak için gerektirir. *Yerine getirme (kolaylaştırma)* yükümlölüğü, Devletin insanların kaynaklara erişimlerini ve kullarımlarını güçlendirici ve gıda güvenliği dahil olmak üzere geçimlerini sağlayacak araçları güçlendirici amaç taşıyan faaliyetlerde aktif bir biçimde yer alması gerektiği anlamına gelir. Son olarak, ne zaman bir insan veya bir grup, kontrolleri dışındaki nedenlerden dolayı ellerindeki araçlarla yeterli beslenme hakkını kullanmaya muktedir değilse, Devletin o hakkı doğrudan *yerine getirme (sağlama)* yükümlölüğü vardır. Bu yükümlölük, doğal felaket veya diğer felaket kurbanı kişiler için de geçerlidir.

16. Taraf Devletlerin, bu farklı düzeylerde yükümlölüklere yönelik bazı tedbirlerinin hemen yerine getirilmesi gereken nitelikte olmasına rağmen, diğer tedbirler, beslenme hakkının tam olarak gerçekleştirilmesi amacına giderek artan bir şekilde ulaşmak için daha uzun vadeli özellikler gösterirler.

17. Bir Devletin en azından açlığın olmaması için gerekli olan asgari düzeyde yükümlölüğünü yerine getirememesi halinde Sözleşmenin ihlali söz konusudur. Hangi fiil veya ihmallerin beslenme hakkı ihlali karşılık geldiğini belirlerken, taraf Devletin Sözleşmeye uyamaması ile Sözleşmeye uyma konusunda isteksizliği arasında ayırım yapılması önemlidir. Taraf bir Devlet kaynak sınırlılıklarının, kendi kendilerine besine erişimlerini güvence altına alamayanların besine erişimlerini sağlamak için mümkün kılmadığını öne sürüyorsa, Devlet öncelikli meselesi olarak söz konusu asgari yükümlölükleri yerine getirmek için emrindeki bütün kaynakların kullanımına yönelik her türlü çabanın gösterildiğini ispatlamak durumundadır. Bu yükümlölük, daha önce Komite tarafından 3 No'lu genel yorumun 10. Paragrafında belirtildiği gibi, taraf bir Devleti mevcut kaynaklarını azami düzeyde kullanmak için gerekli tedbirleri almaya mecbur eden Sözleşmenin 2. Maddesinin 1. Paragrafından kaynaklanır. Kontrolü dışındaki nedenlerden dolayı yükümlölüklerini yerine getiremediğini ileri süren bir Devlet, durumun bu olduğunu ve gerekli besinin/gıdanın mevcudiyetini ve erişilebilirliğini sağlamak için uluslararası yardım elde etme konusundaki çabalarının başarısız olduğunu ispat etmekle yükümlüdür.

18. Ayrıca, besinin satın alınmasını sağlayan araçlar ve yetki kadar besine erişimde, ekonomik, sosyal ve kültürel hakların eşit bir şekilde kullanımını hükümsüz kılma veya zayıflatma amacıyla ırk, renk, cinsiyet, dil, yaş, din, politik veya diğer görüşler, ulusal veya sosyal köken, özellik, doğum veya diğer statüler temelinde herhangi bir ayrımcılık yapılması da Sözleşmenin ihlalidir.

19. Beslenme hakkı ihlalleri Devletlerin veya Devletler tarafından yetersiz biçimde denetlenen diğer kişiliklerin doğrudan fiilleri yoluyla meydana gelebilir. Bu ihlaller şunları içerir: beslenme hakkının kullanılmasının devamlılığı için gerekli olan kanunun resmen kaldırılması veya geçici olarak askıya

¹ Orijinal olarak üç düzey yükümlölük önerilmiştir: saygı duyma [riayet etme], koruma ve yardımcı olma/yerine getirme. (Bkz. *Bir insan hakkı olarak yeterli beslenme hakkı*, Çalışma Dizisi No. 1, New York, 1989 (Birleşmiş Milletler Yayınları, Satış No. E.89.XIV.2)). Ara düzeydeki "kolaylaştırma" yükümlölüğü, bir Komite kategorisi olarak önerilmişse de, Komite, bu üç düzeyde yükümlölüğü tutmaya karar vermiştir.

alınması; yasal çerçevede ya da inisiyatif kullanılarak yapılan ayrımcılık esasında belirli kişi veya grupların besine erişimlerinin reddi; iç çatışmalar veya diğer acil durumlarda insani gıda yardımlarına erişimin engellenmesi; beslenme hakkıyla ilgili daha önceden mevcut olan hukuki yükümlülüklerle açıkça bağdaşmayan kanunlar veya politikaların benimsenmesi; kişilerin veya grupların, diğer insanların beslenme hakkını ihlal etmelerini engelleyecek faaliyetlerini düzenlemede başarısızlık ya da bir Devletin diğer Devletler veya uluslararası örgütlerle anlaşmaya girerken beslenme hakkıyla ilgili uluslararası hukuki yükümlülüklerini dikkate alma konusundaki ihmali.

20. Sözleşmenin taraflarının sadece Devletler olmasına ve böylece Sözleşmeye uymaktan nihai olarak sorumlu olmalarına rağmen, toplumun tüm üyeleri (bireyler, aileler, yerel topluluklar, hükümet dışı kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör dahil) yeterli beslenme hakkının gerçekleştirilmesinde sorumluluk sahibidirler. Devlet, bu sorumlulukların uygulanmasını kolaylaştıracak bir ortam sağlamalıdır. Özel sektör (ulusal ve uluslar-üstü), Hükümet ve sivil toplumla mutabakat içinde, yeterli beslenme hakkına saygı göstermeye yardım eden bir davranış kuralları bütünü çerçevesinde faaliyetlerini sürdürmelidir.

Ulusal düzeyde uygulama

21. Yeterli beslenme hakkını uygulamak için en uygun yöntem ve araçların bir taraf Devletten diğerine önemli farklılıklar göstermesi kaçınılmaz bir durumdur. Her Devlet, kendi yaklaşımlarını seçme konusunda takdir hakkına sahip olsa da, Sözleşme açık bir biçimde, her taraf Devletin hiç kimsenin açlığa maruz kalmamasını ve herkesin yeterli beslenme hakkını kullanmasını mümkün olduğunca çabuk sağlamak için gereken her türlü tedbiri almasını talep etmektedir. Bu, herkes için gıda ve beslenme güvenliğini sağlamak üzere, amaçları belirleyen insan hakları ilkelerine dayanan ulusal bir stratejinin benimsenmesini ve politikalar ile buna karşılık gelen ölçüt göstergelerin belirlenmesini gerektirecektir. Ayrıca, amaçlara ulaşmak için mevcut kaynakları ve bunları en maliyet etkin şekilde kullanma yollarını belirlemelidir.

22. Yeterli beslenme hakkının normatif içeriğinden türetildiği ve bu genel yorumda 15. Paragrafta atıfta bulunulan taraf Devletlerin yükümlülüklerinin niteliği ve düzeyi ile ilgili olarak ayrıntılarıyla açıklandığı üzere, söz konusu strateji, duruma ve bağlama uygun politika tedbirlerinin ve faaliyetlerin sistematik olarak tanımlanması esasında hazırlanmalıdır. Bu, bakanlıklar ile bölgesel ve yerel idareler arasındaki koordinasyonu kolaylaştıracak ve ilgili politikalar ve idari kararların Sözleşmenin 11. Maddesi altında belirtilen yükümlülüklerle uyum içinde olmasını sağlayacaktır.

23. Beslenme hakkına dair ulusal stratejilerin oluşturulması ve uygulanması hesap verebilirlik, şeffaflık, insanların katılımı, yerinden yöntem, yasama kapasitesi ve yargının bağımsızlığı ile tam uyumu gerektirir. İyi yönetim, yoksulluğun ortadan kaldırılması ve herkes için tatminkar bir geçim kaynağının sağlanması dahil olmak üzere bütün insan haklarının yerine getirilmesi için zaruridir.

24. Bir stratejinin oluşturulmasına yönelik temsili bir sürecin sağlanması için, gıda ve beslenme ile ilgili mevcut bütün yerel uzmanlığı kullanan uygun kurumsal mekanizmalar inşa edilmelidir. Strateji, gerekli önlemlerin uygulanması için sorumlulukları ve zaman planını ortaya koymalıdır.

25. Strateji, sağlık, eğitim, istihdam ve sosyal güvenlik alanlarındaki paralel tedbirler kadar, güvenli besin üretimi, işlenmesi, dağıtımı, pazarlaması ve tüketimi dahil olmak üzere gıda sisteminin bütün yönleriyle ilgili kritik konuları ve tedbirleri ele almalıdır. Ulusal, bölgesel, yerel ve hane düzeylerinde besin için doğal ve diğer kaynakların en sürdürülebilir yönetimi ve kullanımını sağlamak için dikkat edilmelidir.

26. Strateji, besine veya besin kaynaklarına erişimde ayrımcılığın engellenmesine özel önem göstermelidir. Bu çerçeveye şunlar dahildir: miras hakkı ve toprak ve diğer mallar, kredi, doğal kaynaklar ve uygun teknolojiye sahip olma hakkı dahil olmak üzere özellikle kadınlar için ekonomik kaynaklara tam ve eşit erişim garantisi; ücretli çalışanlar ve aileleri için onurlu bir yaşam sürmelerini sağlayacak bir ücret sağlayan istihdam ve işe uygun ve koruyucu önlemler (Sözleşmenin 7. Maddesi (a) (ii)'de şart koşulduğu üzere); topraklar (ormanlar da dahil) üzerindeki haklara dair kayıtların oluşturulması.

27. Taraf Devletler, insanların besin için kaynak temelini koruma yükümlülüklerinin bir parçası olarak, özel sektörün ve sivil toplumun faaliyetlerinin beslenme hakkıyla uyumlu olmasını sağlamak için uygun tedbirleri almalıdır.

28. Bir Devlet, ekonomik uyum süreci, ekonomik durgunluk, iklimsel koşullar gibi veya diğer faktörlerden kaynaklı çok ciddi kaynak sıkıntıları ile karşı karşıya kaldığı durumlarda dahi, yeterli

beslenme hakkının özellikle savunmasız nüfus grupları ve kişiler için özellikle yerine getirilmesini sağlayacak tedbirleri almalıdır.

Karşılaştırmalı değerlendirme sonuçları ve çerçeve mevzuat

29. Yukarıda değinilen ülkeye özel stratejileri uygulamada Devletler, sonraki ulusal ve uluslararası izleme için doğrulanabilir karşılaştırmalı değerlendirme sonuçları tayin etmelidir. Bu hususta, Devletler, beslenme hakkına dair ulusal stratejinin uygulanmasında temel bir araç olarak bir *çerçeve yasanın* benimsenmesini dikkate almalıdır. Çerçeve yasa, amacına göre şartları; ulaşılabilecek hedef veya amaçları ve bu hedeflere ulaşılması için belirlenen zaman planını; genel olarak tarif edilmiş amaçlara nasıl ulaşılabileceğine dair araçları, özellikle sivil toplum, özel sektör ve uluslararası örgütlerle amaçlanan işbirliklerini; süreçteki kurumsal sorumluluğu; olası başvuru usulleri kadar bunun izlenmesi için ulusal mekanizmaları içermelidir.

30. Uygun Birleşmiş Milletler programları ve birimleri talep edildiğinde çerçeve mevzuatın hazırlanmasında ve sektörlerle yönelik mevzuatın gözden geçirilmesinde yardımcı olmalıdır. Örneğin, Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO), gıda ve tarım alanındaki yasalara dair önemli ölçüde uzmanlık ve bilgi birikimine sahiptir. Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF), anne ve çocuk koruma aracılığıyla, emzirmeye olanak veren yasa dahil olmak üzere bebekler ve küçük çocuklar için yeterli beslenme hakkına ve anne sütü yerine geçen gıda maddelerinin pazarlanmasının düzenlenmesine dair yasalar ile ilgili eşdeğerde uzmanlığa sahiptir.

İzleme

31. Taraf Devletler, yeterli beslenme hakkının herkes için yerine getirilmesine yönelik ilerlemenin izlenmesi, yükümlülüklerinin uygulanma derecesini etkileyen zorlukları ve faktörleri belirlenmesi, ve Sözleşmenin 2(1) ve 23. Maddeleri altındaki yükümlülüklerini uygulamak için tedbirler dahil islah edici yasaların ve idari tedbirlerin kabulünün teşviki için mekanizmalar geliştirmeli ve bunları sürdürmelidir.

Başvuru yolları ve sorumluluk

32. Yeterli beslenme hakkı ihlali mağduru olan tüm kişi ve gruplar, hem ulusal hem de uluslararası düzeyde etkili adli ve uygun diğer başvuru yollarına erişebilmelidir. Bu tür ihlallerin tüm mağdurlarının, zararın ödenmesi, tazminat, tekrarlanmayacağına dair teminat veya garanti şeklini alabilecek yeterli tazminata hakkı vardır. Ulusal ombudsman ve insan hakları komisyonları beslenme hakkı ihlallerinin üzerine gitmelidir.

33. Beslenme hakkını tanıyan veya uygulanabilirliklerini kabul eden uluslararası belgelerin iç hukuka dahil edilmesi çözüm getirci tedbirlerin kapsamını ve etkililiğini önemli bir biçimde artırabilir; ve bu, her durumda teşvik edilmelidir. Bu durumda, mahkemeler, Sözleşmedeki yükümlülüklerle doğrudan referansla, beslenme hakkının esas içeriğine yönelik ihlalleri karara bağlamak için yetkilendirilirler.

34. Hakimler ve hukuk alanında çalışan diğer meslek üyeleri, beslenme hakkı ihlallerine, bu hakkın yerine getirilmesindeki işlevlerine daha fazla dikkat etmeye çağrılmaktadır.

35. Taraf Devletler, insan hakları savunucularının ve yeterli beslenme hakkının yerine getirilmesinde savunmasız gruplara yardım eden diğer sivil toplum üyelerinin çalışmalarına saygı göstermeli ve bunları korumalıdır.

Uluslararası Yükümlülükler

Taraf Devletler

36. Birleşmiş Milletler Antlaşmasının 56. Maddesi ile Sözleşmenin 11, 2(1) ve 23. Maddelerinde kapsanan özel şartlara ve ayrıca Dünya Gıda Zirvesi Roma Deklarasyonuna göre, taraf Devletler, uluslararası işbirliğinin temel rolünü tanımalı ve yeterli beslenme hakkının tam olarak yerine getirilmesi hedefine ulaşmak için müstakil ve ortaklaşa tedbirler alma taahhütlerine uymalıdır. Bu taahhüdü uygulamada taraf Devletler diğer ülkelerde beslenme hakkının kullanılmasına saygı göstermek, bu hakkı korumak, besine erişimi kolaylaştırmak ve ihtiyaç olduğunda gerekli yardımı sağlamak için tedbirler almalıdır. Taraf Devletler, uluslararası anlaşmalarda konuyla ilgili olduğunda yeterli beslenme hakkına gereken önemin verilmesini sağlamalı ve bu amaç için ileri uluslararası yasal araçların geliştirilmesini düşünmelidir.

37. Taraf Devletler, her zaman için diğler ÷lkelerde yiyecek üretimi ve besine erişim koşullarını tehlikeye atacak gıda ambargolarından veya benzeri tedbirler almaktan kaçınmalıdır. Besin hiçbir zaman politik veya ekonomik bir baskı aracı olarak kullanılmamalıdır. Komite, bu bağlamda, 8 No'lu genel yorumda belirtilen ekonomik yaptırımlar ile ekonomik, sosyal ve kültürel haklara saygı arasındaki ilişki hakkındaki görüşünü hatırlatmaktadır.

Devletler ve uluslararası örgütler

38. Devletlerin, Birleşmiş Milletler Şartı uyarınca, mültecilere ve yerinden edilmiş kişilere yardım etmek dahil olmak üzere acil durumlarda felaket yardımı ve insanı yardım sağlamada işbirliği yapmak için ortak ve bireysel sorumlulukları vardır. Her Devlet, yetilerine uygun olarak bu göreve katkıda bulunmalıdır. Dünya Gıda Programı (WFP) ve Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinin (UNHCR) rolü ve UNICEF ve FAO'nun giderek artan rolü bu anlamda özel bir öneme sahiptir ve güçlendirilmelidir. Gıda yardımı konusunda öncelik en savunmasız nüfus gruplarına verilmelidir.

39. Gıda yardımı, mümkün olduğunca yerel üreticileri ve yerel pazarı olumsuz bir biçimde etkilemeyecek yollarla sağlanmalı; ve yararlanıcıların besin konusunda kendi dayanaklarını geri kazanmalarını teşvik edecek şekilde düzenlenmelidir. Bu tür yardım hedeflenen yararlanıcıların ihtiyaçlarına dayanmalıdır. Uluslararası gıda ticareti veya yardım programlarına dahil olan ürünlerin, bunları alan nüfus grubu için güvenli ve kültürel açıdan kabul edilebilir olması gerekmektedir.

Birleşmiş Milletler ve diğler uluslararası örgütler

40. Birleşmiş Milletler kuruluşları, ÷lke düzeyinde Birleşmiş Milletler Kalkınma Yardımı Çerçevesi (UNDAF) aracılığıyla, beslenme hakkını gerçekleştirmeyi destekleme konusunda özel bir role sahiptir. Beslenme hakkının gerçekleştirilmesine yönelik olarak, sivil toplumun çeşitli bileşenleri dahil olmak üzere ilgili aktörler arasındaki tutarlılık ve etkileşimi arttıracak eşgüdümlü çabalar sürdürülmelidir. Gıda örgütleri, FAO, WFP ve Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonu (IFAD) Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), UNICEF ve Dünya Bankası ve bölgesel kalkınma bankaları ile birlikte daha etkili bir şekilde işbirliği yapmalı, bu işbirliğini yukarıda sözü edilen her bir kuruluşun uzmanlığına, yeterli beslenme hakkının ulusal düzeyde gerçekleştirilmesine dayandırmalıdır.

41. Uluslararası finans kurumları, özellikle Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası borç politikaları ile kredi anlaşmalarında ve borç krizleri ile başa çıkmaya yönelik uluslararası tedbirlerde beslenme hakkının korunmasına daha fazla önem vermelidir. Komitenin 2 No'lu genel yorumunun 9. Paragrafına uygun olarak, her türlü yapısal düzenlemede beslenme hakkının korunmuş olmasını sağlamaya özel bir önem verilmelidir.